

ΘΩΜΑΣ Π. ΠΕΝΝΑΣ

ΙΙΙ. «ΥΠΕΡ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ» ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ*

Προλεγόμενα

Με την πρώτη εργασία μου «**“Αιχμάλωτοι”, “Ομηροί” και άλλα...**», κατέδειξα γλωσσικά, ερμηνευτικά, ετυμολογικά και νομικά ότι η μόνη σωστή ονομασία **«τών 70.000 και πλέον αμάχων Ανατολικομακεδόνων, που συνελήφθησαν από τον βουλγαρικό στρατό κατοχής τής Ανατολικής Μακεδονίας από 17.8.1916 έως 29.9.1918 (διαρκούντος του Μεγάλου Πολέμου) και οδηγήθηκαν εκτός τής χώρας τους σε βουλγαρικά στρατόπεδα κυρίως, όπου υποχρεώθηκαν σε καταναγκαστική εργασία υπό απάνθρωπες συνθήκες με σκοπό την εξόντωσή τους»**, η μόνη σωστή λέξη που περιέχει, εκφράζει και χαρακτηρίζει το παραπάνω γεγονός και αποδίδει με ακρίβεια, σαφήνεια και πληρότητα εκείνη την κατάσταση τους και μόνο είναι: **«Αιχμάλωτοι»** και περισσότερο λεπτομερειακά, όχι όμως απαραίτητα, **«Πολιτικοί Αιχμάλωτοι»**.

Υπενθυμίζω ότι τα χαρακτηριστικά τού **«αιχμαλώτου»** είναι η σύλληψη σε καιρό πολέμου και κράτησή του, κυρίως με εγκλεισμό σε στρατόπεδο, μέχρι τη λήξη τού πολέμου, ενώ του **«ομήρου»** είναι η κράτησή του **για ανταλλαγή ή για εγγύηση - ενέχυρο και ο μικρός αριθμός...**

Και κάτι ενδεικτικό, ιδιαίτερα για φιλόλογους, γιατί οι λέξεις αυτές είναι διαχρονικές, σαφείς και αναλλοίωτες από την εποχή του Ομήρου:

α) Ευριπίδης, Βάκχες (στοιχ. 292 - 294): «Ζεύς... ῥήξας μέρος τι τοῦ χθόν' ἐγγυκλουμένου αἰθέρος, ἔθηκεν τόν δ' ὄμηρον ἐκδιδούς, Διόνυσον Ἥρας νεικέων» (Ο Δίας... από τον αιθέρα, που τη γη κυκλώνει, μέρος κόβει, φτιάχνει αυτόν τον Διόνυσο κι **ενέχυρο** τον παρέδωσε στην Ἥρα για να πάψει η γκρίνια της),

β) Θουκυδίδης, Ιστοριών Α (παρ. 4): «μή γάρ ἄλλο τι νομίσητε τήν γῆν αὐτῶν ἢ ὄμηρον ἔχειν...» (διότι την γην των, δεν πρέπει

* Δημοσιεύθηκε από 9 έως και 13 Φεβρουαρίου 2016 στην εφημερίδα των Σερρών «Η ΠΡΟΟΔΟΣ».

να θεωρήσετε ως άλλο τι παρά ως **ενέχυρον**, το οποίον κρατείτε), γ) Λυσίας «Κατά Ερατοσθένους» - 12, 68 (παρ. 2): «ὑπέσχετο δέ εἰρήνην ποιήσιν μήτε **ὄμηρα** δούς...» [υποσχόταν δηλαδή να συνάψει ειρήνη (με τους Σπαρτιάτες) χωρίς να δώσει **εγγυήσεις**] και δ) Λυκούργος, (παρ. 117): «... τῆς ἀδικίας οὐκ ἔλαβον τό σῶμα **ὄμηρον**» (σε ελεύθερη μετάφραση: ... δεν ἔλαβον το σῶμα – τού αδικούντος – ως **ενέχυρον** της αδικίας, δηλ. ως εγγύηση ότι θα υποστεί την ποινή που θα του επιβληθεί).

Θα μπορούσαμε να πούμε και ότι η έννοια του «ομήρου» αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση «αιχμαλώτου», όχι όμως και το αντίθετο.

Επειδή, λόγω του περιορισμένου χώρου της φιλόξενης «Προόδου», περιορίστηκα τότε (1.9.2015) σε γενική αναφορά κάποιων πρωτογενών πηγών, αποδεικτικών τού ισχυρισμού και των επιχειρημάτων μου, αλλά και για τον λόγο ότι μετά την εργασία μου εκείνη («Αιχμάλωτοι», «Όμηροι» και άλλα...) διατυπώθηκε κάποια αντίθετη επιχειρηματολογία (την οποία θα αναφέρω και θα αντικρούσω στο 2^ο Κεφάλαιο τῆς παρούσας εργασίας μου), έκρινα ότι θα ήταν δεοντολογικά αναγκαίο και πιο ολοκληρωμένο να προσέθετα τα ακόλουθα:

Δείγματα εγγράφων και παραδείγματα αιχμαλώτων.

Παραθέτω ελάχιστα ποικίλα έγγραφα από το πλήθος που υπάρχουν στο Δ.Ι.Α.Υ.Ε. (Διπλωματικό και Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών), τα οποία είναι ενδεικτικά και αποδεικτικά ντοκουμέντα τῆς χρήσης τῆς ορθῆς ονομασίας: «ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ».

Τα ντοκουμέντα αυτά δίνουν επιπλέον σπάνιες πληροφορίες τών συνθηκών τῆς περιόδου εκείνης.

Στα αποσπάσματα των εγγράφων, που δημοσιεύω εδώ, κρατάω την ακριβή τους ορθογραφία, εκτός του τονισμού και των υπογεγραμμένων.

Τα πρώτα πέντε έγγραφα (α,β,γ,δ,ε), που ακολουθούν, απευθύνονται «Προς το Υπουργείον τών Εξωτερικών».

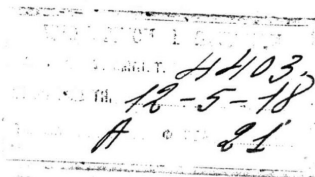
- Από αυτά τα δύο πρώτα (5.5 και 3.8.1918) από «Το Υπουργείον τών Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως» (δηλ. και της ελληνικής γλώσσας) και υπογράφονται από τον Υπουργό.

α



ΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΠΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ



A. 21

19290

Π ρ ό ς

π.

τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Πληροφορηθέντες, ὅτι οἱ ἐν Πλεύνα τῆς Βουλγαρίας
ἴμενοι αἰχμάλωτοι Ἀντ. Γαλιένης, καθηγητῆς, Εὐάγγελ. Στράτης
ωντῆς τοῦ Παρθεναγωγείου, Κωνστ. Φωκάς, Νικ. Φωκάς καὶ
. Κουντουράς δημοδιδασκαλοὶ, ὑποφέρουσι δεινῶς ἔνεκα τῆς παντε-
ἐλλείψεως χρημάτων, ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου ὑμῶν
ιατάγητε ὅ, τι ἐπιχρηματοδοτήσεται, ἵνα παρακαλέσωμεν ὑμᾶς
εὐσεβεῖς ἐπιφέρει εὐλογόν, ὅπως καταβληθῶσιν αὐτοῖς
εὐσεβεῖς μισθοὶ ἢ χορηγηθῇ αὐτοῖς βοήθημά τι πρὸς μετρία-
τῶν δεινῶν, ἅτινα ὑφίστανται οἱ εἰρημένοι ὑπάλληλοι, κρατούμενο
εὐνα ὡς αἰχμάλωτοι.



Ὁ Ὑπουργός


Βασίλειος Βενιζέλος

«Πληροφορηθέντες, ὅτι οἱ ἐν Πλεύνα τῆς Βουλγαρίας κρα-
τούμενοι αἰχμάλωτοι... υποφέρουσι δεινῶς... πρὸς μετριασμόν

τών δεινών, άτινα υφίστανται οι ειρημένοι υπάλληλοι, κρατούμενοι εν Πλεύνα ως αιχμάλωτοι» (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1917 - 1918/Α/21 - 5 - 4), και

β

Εν Ἀθήναις τῆ 3 Ἀυγούστου 1918



ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ.
Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ.
Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ. Τ. ΑΡΧ.

Πρὸς
τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Αρχ. Πρωτ. 31740
Διευ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Και

Θέροντες ὅτι ἡμεῖς, ἐν Πλεύνῃ καὶ Σούμλῃ τῆς Βουλγαρίας διαμένοντες ὡς ἀιχμάλωτοι εἰς τὸν πόλεμον, καταλόγω μνημονευόμενοι ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ τῆς περιφέρειας Σερρών, καὶ ὅτι οὗτοι εὐνοούμενοι παντὸς κόπον ἐκτενεύουσι νὰ ἀποβάνωσιν ἐκ κείνης, λαμβάνοντες τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσωμεν ὑμᾶς ὡς ἐπιτάχῃτε τηλεγραφικῶς νὰ δοθῶσιν αὐτοῖς εἰ καθυστερούμενοι μισθοὶ τῶν ἡμέρων τούτων πρὸς ἀπουσίαν βεβαίον ἐξ ἀιτίας θανάτου.-

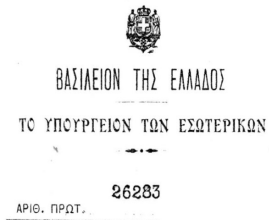
Ὁ Ὑπουργὸς

Θωμάς Π. Πέννας

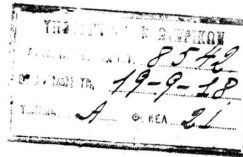
«... εν Πλεύβεν και Σούμλα της Βουλγαρίας διαμένονσιν ως αιχμάλωτοι οι εν τω συνημμένω καταλόγω μνημονευόμενοι εκπαιδευτικοί λειτουργοί της περιφέρειας Σερρών» (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1918/Α/21 - 3).

- Το τρίτο (17.9.1918) από το «Υπουργείον των Εσωτερικών» και υπογράφει ο Υπουργός.

Υ



Ἐν Ἀθήναις τῆ 17 Σεβρίου 1918



Πρὸς

τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν.-

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσωμεν ὑμῖν συνημμένως, τὴν αἴτησιν τοῦ Ν. Ἀστεριάδου, Τμηματάρχου τοῦ Ἀγγλικοῦ τηλεγραφείου, μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, περὶ καταβολῆς μισθῶν τοῦ Ἀκολουθοῦ τῆς Νομαρχίας Σερρών Γεωργίου Παπαγεωργίου αἰχμαλώτου ἐν Πλεύνα τῆς Βουλγαρίας καὶ νὰ γνωρίσωμεν ὅτι ὁ Ἀκόλουθος οὗτος δὲν ἔχει ἀπολυθῆ τῆς ὑπηρεσίας.-

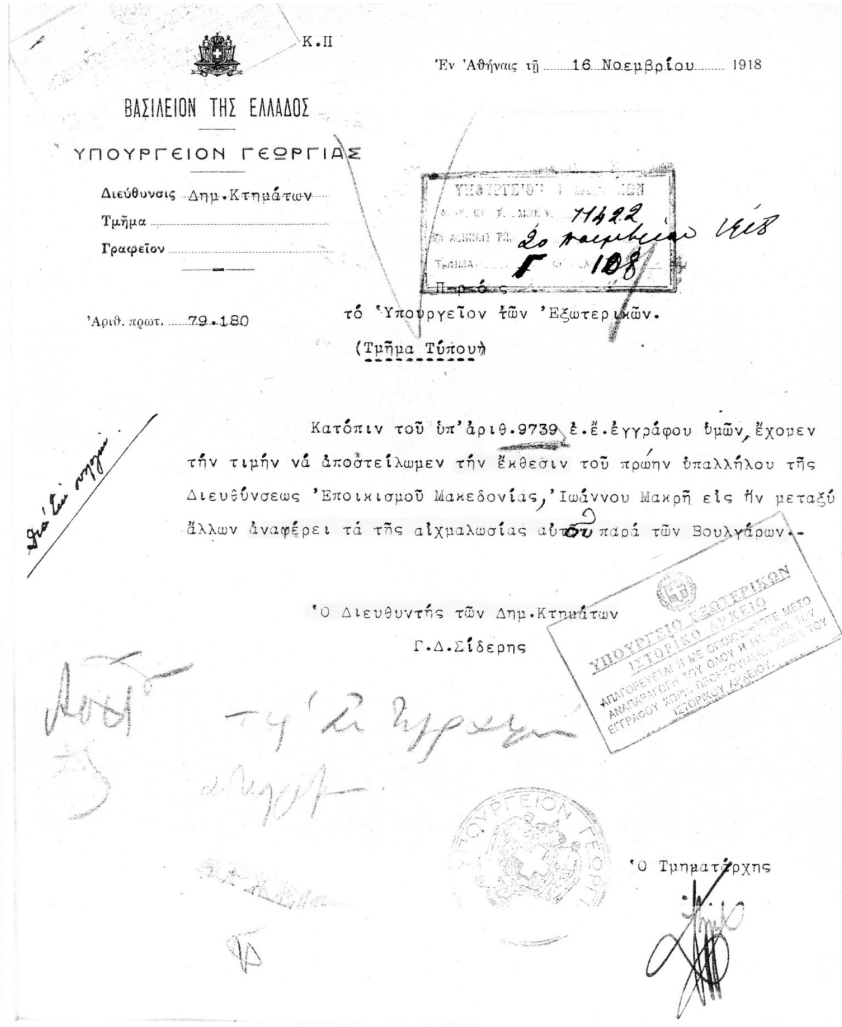
Παρακαλοῦμεν δ' ὅπως εὐαρεστούμενοι, ἐνεργήσητε περὶ καταβολῆς τῶν μισθῶν αὐτοῦ, ἀφ' οὗ πρότερον ἐξακριβωθῆ ὅτι οὗτος παραμένει ὡς αἰχμάλωτος ἐν Πλεύνῃ.-

Ὁ Ὑπουργός.-

«Λαμβάνομεν την τιμήν να διαβιβάσωμεν υμῖν συνημμένως, την αίτησιν του Ν. Αστεριάδου, Τμηματάρχου του Αγγλικού τηλεγραφείου, μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ περὶ καταβολῆς μισθῶν του Ακολουθοῦ της Νομαρχίας Σερρών Γεωργίου Παπαγεωργίου αιχμαλώτου εν Πλεύνα της Βουλγαρίας ... ἀφ' οὗ πρότερον ἐξακριβωθῆ ὅτι οὗτος παραμένει ὡς αιχμάλωτος εν Πλεύνῃ» (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1918/Α/21 - 3).

- Το τέταρτο (16.11.1918) από το «Υπουργείον Γεωργίας» και το υπογράφει ο Διευθυντής των Δημοσίων Κτημάτων.

δ



«... να αποστείλωμεν την έκθεσιν του πρώην υπαλλήλου ... εις ην μεταξύ άλλων αναφέρει τα της αιχμαλωσίας αυτού παρά των Βουλγάρων» (Δ.Ι.Α.Υ.Υ.: 1918/Γ/108, 109).

- Και το πέμπτο (7.1.1919) από «Το Γενικόν Στρατηγείον Ελληνικού Στρατού» (Σφραγίδα και δυσανάγνωστη υπογραφή).

ε

7 Επιδ.
Αριθ. 176

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΓΕΝ. ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΩ

7^η Ιανουαρίου 1919

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙ

Τμήμα

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΠΡΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

1364
14-1-19
1108

Λαμβάνω την τιμήν να υποβάλω την σνημείνην άναφοράν του Α' Σώματος Στρατού περί βιαιοπραγιών των Βουλγάρων εν τη περιφερείᾳ Καβάλλας. Ήξει-ρετικού ενδιαφέροντος εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ κ. Γ. Λογιάνου.

Ἡ τοῦ κ. Γεωργίου Λύτσικα περιέχει ἀρκετούς ἀριθμούς περί τῆς κινήσεως τῶν αἰχμαλώτων ὡς καὶ μνείαν τῶν βουλγαρικῶν βιβλίων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Πλεῖσταί ἐκθέσεις περιέχουσιν ὁμολογίας γυναικῶν περὶ βιασμοῦ ὑπὸ Βουλγάρων.

12/1/1919
Γ. Λογιάνου

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

«... Η (αναφορά) του κ. Γεωργίου Λύτσικα περιέχει αρκετούς αριθμούς περί της κινήσεως των αιχμαλώτων ως και μνείαν των βουλγαρικῶν βιβλίων ἐπὶ του αντικειμένου τούτου» (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1918/Γ 108, 109).

Επειδή τα δύο επόμενα έγγραφα είναι μεγάλων διαστάσεων και η σμίκρυνσή τους δεν ωφελεί την εδώ παρουσίασή τους, περι-ορίζομαι στα αναγκαία αποσπάσματά τους:

στ

«ΘΩΡΗΚΤΟΝ ΑΒΕΡΩΦ, Έν όρμω Μούδρου τη 27^η 7/βρίου 1918. Αριθμ. Πρωτ. 2713. Προς το επί των Ναυτικών Σ. Υπουρ-γείον. ... Κατά την παράδοσιν της Ανατολικής Μακεδονίας εις τους Βουλγάρους, συνελήφθη ούτος (σιδηροδρομικός υπάλληλος - σ.σ.) ομού μετά των άλλων υπαλλήλων αιχμαλώτους, ως εμφαί-νεται εις τον υπό του τότε Νομάρχου Δράμας υποβληθέντα εις Υπουργείον Εξωτερικών ονομαστικόν κατάλογον συλληφθέντων αιχμαλώτων υπό των Βουλγάρων - Κυβερνήτης Χατζηκυριάκος (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1918/Α/21 - 3).

Συνεπώς και ο τότε Νομάρχης Δράμας, στον κατάλογό του, αποκαλεί τους συλληφθέντες ως «αιχμαλώτους».

ζ

«Bureau International de la Paix. Berne» (Διεθνές Γραφείο για την Ειρήνη-Βέρνη / Ελβετία - σ.σ.) Αριθ. 11192 - 5 Οκτωβρίου 1917.

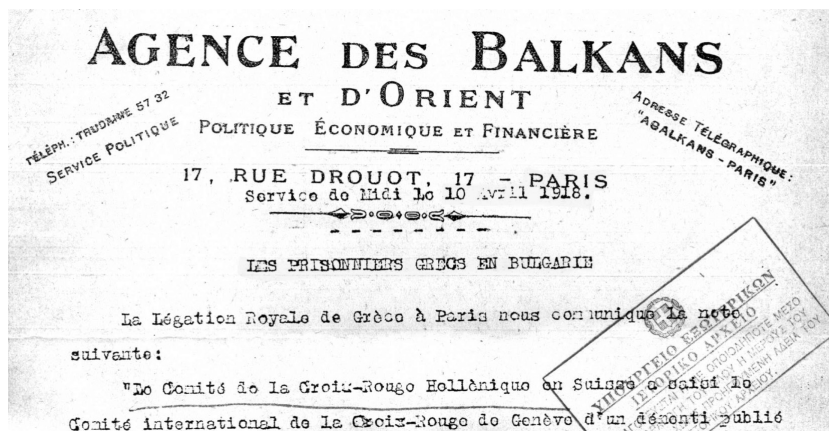
Το Υπουργείον της Συγκοινωνίας μάς ανεκοίνωσεν το από 3 Αυγούστου 1917 έγγραφον της Γενικής Διευθύνσεως των Ελβε-τικών Ταχυδρομίων εν Βέρνη, δι'ού ανακοινοί ότι ευχαρίστως εδέχθη να χρησιμεύση ως διάμεσος διά την ανταλλαγήν των αιχμαλώτων μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδος, κατόπιν σχετικής συνεννοήσεως μετά της Διευθύνσεως των Βουλγαρικών ταχυ-δρομείων... λαμβάνομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν όπως ευ-αρεστούμενον («το υμέτερον γραφείον» σ.σ.) ενεργήση καταλλη-λως παρά τω γερμανικώ και βουλγαρικώ Ερυθρώ Σταυρώ όπως δέχονται ούτοι και χορηγώσιν ημίν πληροφορίας, ού μόνον περί Ελλήνων αιχμαλώτων... Διά τον Ελληνικόν Ερυθρόν Σταυρόν. Ο Αντιπρόσωπος του Τμήματος αιχμαλώτων. Π. Κοφινιώτης» (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1917 - 1918, Α/21 - 5 - 4).

Από το παραπάνω έγγραφο καταδεικνύεται ότι την ονομασία «αιχμαλώτοι» χρησιμοποιούσαν: 1) το Διεθνές Γραφείο για την Ειρήνη, στη Βέρνη Ελβετίας, 2) το Ελληνικό Υπουργείο Συγκοι-νωνίας, 3) η Γενική Διεύθυνση των Ελβετικών Ταχυδρομείων, 4) τα βουλγαρικά ταχυδρομεία, 5) ο Γερμανικός Ερυθρός Σταυρός,

6) ο Βουλγαρικός Ερυθρός Σταυρός και 7) ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, ο οποίος, μάλιστα, είχε Τμήμα Αιχμαλώτων.

Τέλος, επειδή, και το τελευταίο έγγραφο, που δημοσιεύω στη συνέχεια, είναι και μεγάλων διαστάσεων και στη γαλλική γλώσσα, παρουσιάζω μόνο την αρχή του:

η



**«Πρακτορείο των Βαλκανίων
και της Ανατολής
Πολιτικό Οικονομικό και Δημοσιονομικό
17, οδός Ντουώ, 17 - Παρίσι
Μεσημεριανή Υπηρεσία τής 10^{ης} Απριλίου 1918**

**ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
Η Βασιλική Πρεσβεία της Ελλάδας στο Παρίσι μας κοινοποίη-
σε το ακόλουθο υπόμνημα:...** (Δ.Ι.Α.Υ.Ε. 1917 - 1918 Α/21.5.5).

Και στο έγγραφο αυτό βλέπουμε ότι τόσο το Διεθνές Πρακτο-
ρείο των Βαλκανίων, που έδρευε στο Παρίσι, όσο και η εκεί Ελ-
ληνική Πρεσβεία χρησιμοποιούσαν την ονομασία «Αιχμάλωτοι».

Αυτά τα ελάχιστα από τον όγκο των παρομοίων εγγράφων,
σχετικών με την ονομασία «Αιχμάλωτοι».

Το σαθρό επιχείρημα του «αυτοπροσδιορισμού».

Κατά το παρελθόν διατυπώθηκαν κάποιοι αβάσιμοι και πρόχειροι ισχυρισμοί υπέρ της ορθότητας της λέξης «όμηροι» για τους πολύπαθους εκείνους αμάχους.

Ο συμπατριώτης μας και εκ των χορηγών της παρούσας έκδοσης Αν. Πατραμιάνης, όπου του δόθηκε η ευκαιρία, απάντησε αποστομωτικά με επιστολές του, που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα των Σερρών «Η ΠΡΟΟΔΟΣ» στις 14 και 21 Φεβρουαρίου 2014.

Στην συνέχεια, με τα μέχρι σήμερα σχετικά δημοσιεύματά μου στην ίδια εφημερίδα (1.9.2015 και από 9.2.2016 σε συνέχειες), απέδειξα συνολικά και με σαφήνεια την ορθότητα της λέξης «αιχμαλώτοι».

Επιπρόσθετα όμως, θέλω να απαντήσω ξεχωριστά στον ισχυρισμό ότι: «Δεκτά όσα είπατε υπέρ των “αιχμαλώτων”, αλλά αφού οι πολύπαθοι εκείνοι άμαχοι **αυτοπροσδιορίστηκαν** “όμηροι”, πρέπει κι εμείς – είτε είναι σωστό, είτε λάθος – να τους αποκαλούμε “ομήρους”».

Πρώτον πρέπει να ορίσουμε το ποιοί «εμείς»... Εμείς οι επισημόνες, οι ερευνητές, οι ιστορικοί, αυτοί που **υπεύθυνα** δίνουμε πληροφορίες, γνώση και παιδεία (από το Κράτος μέχρις εμάς τους απλούς πολίτες) πρέπει να χρησιμοποιούμε και να παρέχουμε το αληθές και το σωστό, επισημαίνοντας – όπου είναι αναγκαίο – τη λάθος εκδοχή. Οι υπόλοιποι είναι ελεύθεροι να επιλέγουν για τους εαυτούς τους ό,τι θέλουν, **όχι όμως να επιβάλουν στους άλλους το λάθος.**

Δεύτερον πρέπει να ορίσουμε πότε μπορούμε να αυτοπροσδιοριζόμαστε.

Η νεολογική λέξη «**Αυτοπροσδιορίζομαι**» σημαίνει **και** να αποφασίζω, να ορίζω και να προβάλλω ότι είμαι κάτι που ήμουν ή που είμαι ή που μπορώ να είμαι και όχι κάτι που ούτε ήμουν, ούτε είμαι, ούτε μπορώ να είμαι.

Η λέξη «όμηρος» αποδίδει μία ιδιότητα ατόμου, που αποκτάται από εξωτερικές συνήθως συνθήκες απεικονίζει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα ατόμου, που το εντάσσει σε κάποια κατηγορία· καθορίζει μία κατάσταση ατόμου, που δημιουργείται κάτω από συγκεκριμένες αναγκαίες προϋποθέσεις και ρυθμίζεται από κανόνες κοινωνικούς, νομικούς, ιστορικούς, οικονομικούς κ.ά.

Όσοι από τους πολύπαθους εκείνους αμάχους αυτοαποκλήθη-

καν ή χαρακτηρίστηκαν «όμηροι», ποτέ δεν υπήρξαν όμηροι γιατί ποτέ δεν συνελήφθησαν και κρατήθηκαν ως εγγύηση – ενέχυρο ή για ανταλλαγή.

Επιπλέον, ο αυτοπροσδιορισμός γίνεται για κάποιο σκοπό. Ποιόν σκοπό επιδίωκαν οι πολύπαθοι εκείνοι άμαχοι, αν πραγματικά ήθελαν να αυτοπροσδιορίζονται «όμηροι» και όχι «αιχμάλωτοι»; Κανέναν.

Η λέξη «όμηρος» –όπως και χιλιάδες άλλες λέξεις– δεν μπορεί να χρησιμοποιείται όπου και όταν το θέλουμε, αυθαίρετα. Υπάρχουν κανόνες στη χρήση της –όπως σε χιλιάδες άλλες λέξης– και δεν έχουμε περιθώρια αλόγιστης επιλογής.

Παραδείγματα: Ένας μετανάστης, επειδή το θέλει και μόνο δεν μπορεί να αυτοπροσδιοριστεί «πρόσφυγας»: το ίδιο ένας εργάτης, «υπάλληλος»: ένας βαρκάρης, «εφοπλιστής»: ένας κατάσκοπος, «στρατιώτης» και άπειρα άλλα, με το κορυφαίο: επειδή οι Σλάβοι των Σκοπίων αυτοπροσδιορίστηκαν, ή καλύτερα αυτοαποκλήθηκαν, Μακεδόνες απόγονοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου, δεν έπεται ότι είναι και ότι πρέπει να το δεχτούμε.

Συνεπώς, να ξεχάσουμε το «αυτοπροσδιορίστηκαν “όμηροι” και γι’ αυτό είναι “όμηροι”» και να λέμε ότι κάποιοι αιχμάλωτοι από λάθος «αυτοαποκλήθηκαν όμηροι», όμως ποτέ δεν έπαψαν να είναι αιχμάλωτοι κι έτσι σωστά, πρέπει να τους αποκαλούμε.

Τρίτον, όλως επικουρικά και για την πληρότητα της εργασίας αυτής, πρέπει να ορίσουμε πόσοι ήταν εκείνοι από τους 70.000 και πλέον αμάχους, που αυτοαποκλήθηκαν «όμηροι».

Από ελάχιστες πηγές, πιθανολογούμε ότι από τους παραπάνω αμάχους αιχμαλώτους επέστρεψαν περίπου 12.000. Το ζήτημα, λοιπόν, είναι πόσοι από αυτούς χρησιμοποίησαν τη λέξη «όμηρος» και από τους δεύτερους αυτούς πόσοι τη χρησιμοποίησαν συνειδητά για να αυτοπροσδιοριστούν. Σε κάθε περίπτωση, όσο μιλάνε για «αυτοπροσδιορισμένους», αναφέρονται σε ισχνή μειοψηφία, η οποία δεν μπορεί να χαρακτηρίσει ως «ομήρους» τις 70.000 και πλέον αμάχους.

Στην εργασία μου «“Αιχμάλωτοι”, “Όμηροι” και άλλα...», γράφω ότι, από τις έρευνες μου σε ικανό αριθμό πηγών, διαπίστωσα ότι για τον χαρακτηρισμό των πολύπαθων εκείνων αμάχων χρησιμοποιήθηκαν (και χρησιμοποιούνται ακόμα) τουλάχιστον έντεκα (11) λέξεις, από τις οποίες η λέξη «αιχμάλωτος» χρησιμοποιείται κατά ποσοστό πλέον του 50%, η λέξη «όμηρος» περίπου κατά πο-

σοστό 30% και οι λοιπές λέξεις κατά το υπόλοιπο ποσοστό· επίσης διεπίστωσα ότι από τις παραπάνω λέξεις χρησιμοποιούνται στα ίδια κείμενα περισσότερες μαζί, φύρδην μίγδην, αν και δεν είναι συνώνυμες, ταυτόσημες ή όμοιες.

Στο 3^ο μέρος της εργασίας μου «Εικόνες από το τέλος της δεύτερης βουλγαρικής κατοχής στην Αν. Μακεδονία / Σεπτέμβριος 1918 - Απρίλιος 1919», αναφέρθηκα στο σημαντικό έργο της Ολλανδικής Πρεσβείας στη Σόφια, σε φροντίδα και ποικίλη βοήθεια των Ελλήνων αιχμαλώτων. Η Ολλανδική Πρεσβεία εκείνη - εκτός των άλλων - μετά τη συνθηκολόγηση της Βουλγαρίας στις 29.9.1918, είχε συστήσει Επιτροπές και τις έστειλε σε στρατόπεδα αιχμαλώτων, σε νοσοκομεία και αλλού, όπου τους παρείχαν βοήθεια.

Στο Δ.Ι.Α.Υ.Ε. (Διπλωματικό και Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών) μεταξύ των εκατοντάδων φακέλων της περιόδου 1916-1919 υπάρχει και ο φάκελος «**1918/A/AAK - 2.Α΄ Πολιτική - Η κατάσταση των Ελλήνων στρατιωτικών και πολιτικών αιχμαλώτων στην Βουλγαρία, υπό την προστασία της Ολλανδικής Πρεσβείας**».

Στον φάκελο αυτόν υπάρχουν έγγραφα, συνολικά 1102 σελίδων, από τα οποία εκατοντάδες κατάλογοι των παραπάνω Επιτροπών της Ολλανδικής Πρεσβείας, με τίτλο στη γαλλική γλώσσα: «**Κατάλογος αιχμαλώτων πολέμου εγκλείστων ελληνικής εθνικότητας, που δέχτηκαν από την Βασιλική Αποστολή των Κάτω Χωρών στη Σόφια την παρακάτω βοήθεια**» (βλ. και στην αμέσως προηγούμενη εργασία μου). Κάθε τέτοιος κατάλογος αποτελείται από μία έως και 10 σελίδες, στις οποίες αναγράφεται το όνομα αυτού που πήρε τα βουλγαρικά χρήματα - Λέβα, για βοήθεια επιστροφής στον τόπο του και για πόσα άτομα. Στην επάνω αριστερή γωνία κάθε Καταλόγου, αναγράφεται ο τόπος όπου βρίσκονταν κάθε Επιτροπή, δηλαδή ο τόπος μαρτυρίου, όπως: Pleven, Verliko Tirnovo κ.ά.

Για παράδειγμα: Στις δέκα (10) σελίδες τού με Νο 292 της 1.Χ. 1918 καταλόγου, αναγράφεται ότι 253 άτομα έλαβαν το συνολικό ποσόν των 28.350 Leva για βοήθεια επιστροφής 683 συνολικά εγκλείστων αιχμαλώτων. Στον μονοσέλιδο Κατάλογο με Νο 297 της 30.IX.1918, **που παραθέτω**, αναγράφονται δύο γυναίκες από τα Σέρρας, που έλαβαν το συνολικό ποσό των 480 Leva για βοήθεια επιστροφής 5 συνολικά εγκλείστων αιχμαλώτων. Οι γυναίκες είναι: η Ελένη Βασιλείου, σύζυγος Βασιλείου Αθανασίου διδασκάλου Ποδογοριάνης και η Αφροδίτη Γ. Ιωαννίδου, σύζυγος

Ιωαννίδου Δημοτ. Υπαλλήλου Σερρών - Υπογράφουν και οι δύο.

Lieu: Dobruja No 297 Total Levas 480
 Date: 30. IX. 1918.

Liste des prisonniers de guerre — internés de nationalité grecque
 qui ont reçu de la Légation Royale des Pays-Bas à Sofia le secours suivant:

N ^o	Nom et prénom	Lieu d'origine	Arrondissement	Somme	Signature
1.	Αλέξ. Βασιλείου έφηβ. διδασκάλου Βασιλείου Αθανασίου Διδασκάλου Πυλαργιών	3	Εύρωα	300	Βασ. Αθηνάσκιου
2.	Αβραάμ Γ. Γεωργίου έφηβ. Γ. Γεωργίου Διπλότυπος έφραβ.	2	Εύρωα	180	Γεωργίου
				480	
	Εδ. Δόλιος 4 ^η / Σεπτεμβρίου 1918				Η Υπάρχουσα έπιτροπή Θεόδωρος Γάλλος Αδελφότητα Χερσονήσου Αποστολή

Τα ονόματα των αποκαλουμένων αιχμαλώτων, στους παραπάνω εκατοντάδες Καταλόγους αλλά και σε άλλους φακέλους, είναι χιλιάδες.

Επιπρόσθετα στα παραπάνω, αναφέρομαι και στο τέλος της παραπάνω εργασίας μου «Εικόνες...» όπου δημοσίευσα τη μεστή και σύντομη σημαντική κατάθεση του ιατρού Κ.Κυριακού, που έδωσε στις Ελληνικές Αρχές μόλις επέστρεψε από την αιχμαλωσία του και είχε νωπά τα γεγονότα.

Επαναλαμβάνω εδώ σύντομα σημαντικά αποσπάσματά της:
 «Εκθεσις της εν Βουλγαρία αιχμαλωσίας.

Ο υποφαινόμενος κάτοικος Πραβίου (Ελευθερούπολης τώρα - σ.σ.) τον ιατρόν επαγγελλόμενος... την 22αν Ιουνίου του 1917...

επέμφθην εκ των πρώτων εις φυλακήν... Και εν τέλει παύων την παρούσαν μου συνοψίζω τα δεινοπαθήματα των δυστυχών αιχμαλώτων διά 3 λέξεων, πείνα, ξύλο και ψείρα.

Ο επί των πολιτικών αιχμαλώτων ιατρός τμήμ. Κάρνομπατ.

Εν Πραβίω τη 30 Οκτωβρίου 1918 Κ. Κυριακός»

Παρ' όλον ότι είναι τόσο σαφή και αδιαμφισβήτητα όσα παραπάνω καταθέτει ο «ιατρός τών πολιτικών αιχμαλώτων τμήμ. Κάρνομπατ», δεν αποφεύγω τον πειρασμό να τονίσω τη βεβαίωσή του ότι οι προσωρινοί 36.000 έγκλειστοι του στρατοπέδου της Σούμλας και οι πόσοι του Κάρνομπατ ήταν πολιτικοί αιχμάλωτοι, όπως αποκάλεσε όλους τους Ανατολικομακεδόνες αιχμαλώτους και ο τότε Πρωθυπουργός Ελ.Βενιζέλος στο τηλεγράφημά του (Δ.Ι.Α.Υ.Ε.: 1918 Α/12 - 4, βλ. και στο τέλος της παρούσας), το οποίο ο Κυριακός δεν γνώριζε.

Ευτυχώς, υπάρχει και η κατάθεση του επίσης ιατρού Χρηστίδη (που αναφέρει παραπάνω ο Κ.Κυριακός), την οποία έδωσε στη Διεθνή Διασυμμαχική Επιτροπή (βλ. «Τετράδια Βουλγαρικής Κατοχής - Ανατολική Μακεδονία 1916 - 18», Τόμος 3^{ος}, Η πόλη και ο νομός Σερρών - σελ. 177 - 178):

«Σέρρες 12/25 Μαρτίου 1919

Ο ονομαζόμενος Νικόλαος Χρηστίδης, που γεννήθηκε στις Σέρρες, ηλικίας 66 ετών, επάγγελμα ιατρός, αφού ορκίστηκε, έκανε την παρακάτω κατάθεση ενώπιον της Επιτροπής: Επιβεβαιώνω στο σύνολό της την κατάθεση που έκανα στην 1/14 Μαρτίου 1919. Υπολογίζω τον αριθμό των αιχμαλώτων που είχαν ασχοληθεί με την κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής Σκοπίων - Οχρίδας σε 60.000, εκ των οποίων 40.000 Σέρβοι, 15.000 Έλληνες και 5.000 άλλοι. Βρήκαν το θάνατο 15.000, από τους οποίους 8.000 Σέρβοι, 5.000 Έλληνες και 2.000 άλλοι. Το Κίτcheνο υπήρξε ο τόπος με τη μεγαλύτερη θνησιμότητα...».

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον γνωστό και αξιόπιστο Σερραίο ιατρό Νικόλαο Χρηστίδη, στο Κίτcheνο (το οποίο βρίσκεται σε υψόμετρο 1.000 και πλέον μέτρων στη σημερινή FYROM, ενώ το Κάρνομπατ είναι στα ανατολικά τής Βουλγαρίας) υπήρχαν **15.000 Έλληνες αιχμάλωτοι**.

Συνοψίζοντας όλα τα μέχρις εδώ αποδεικτικά στοιχεία, που παρουσίασα στην εργασία μου αυτή, επανέρχομαι σ'αυτά ως προς το ότι τα μεν του 1^{ου} Κεφαλαίου καταδεικνύουν το ύψιστο **ποιοτικό** και **έγκυρο μέγεθος** της λέξης «αιχμάλωτοι», αυτά δε του παρό-

ντος 2^{ου} Κεφαλαίου ότι καταδεικνύουν τόσο το υψηλό ποιοτικό και έγκυρο μέγεθος της λέξης «αιχμάλωτοι», όσο και την **ποσοτική υπεροχή** τής χρήσης της έναντι της λέξης «όμηροι».

Όσον αφορά τον ισχυρισμό των υποστηρικτών τού «αυτοπροσδιορισμού» τών ομήρων με την ίδρυση Σωματείου, που περιλαμβάνει στην επωνυμία του την λέξη «Ομήρων», και την κυκλοφορία εφημερίδας με τίτλο «Αγών Ομήρων και Πολεμοπαθών», είναι και αυτός λάθος.

Οι λίγοι που ίδρυσαν το Σωματείο εκείνο και όσοι υπήρξαν Μέλη του, ούτε γνώριζαν τη διαφορά «αιχμαλώτου» και «ομήρου», ούτε νοιάζονταν πώς θα αποκαλούνταν. Μοναδικό σκοπό είχαν την επίτευξη αποζημίωσής τους από τις βαρβαρότητες και καταστροφές των Βουλγάρων, που υπέστησαν, και όχι την επίτευξη αναγνώρισής τους ως ομήρων. Την επίτευξη αποζημίωσης, μπορούσαν να την επιδιώξουν ιδρύοντας Σωματείο με οποιαδήποτε επωνυμία, όπως «Οι κρατούμενοι στο Ωραίο Kitcheno». Όμως και με τέτοια επωνυμία το Kitcheno δεν θα έπαυε να είναι το χειρότερο κολαστήριο.

Όσοι στις προηγούμενες Καταθέσεις, Εκθέσεις, Βεβαιώσεις τους είχαν δηλώσει «αιχμάλωτοι» και γράφτηκαν στο Σωματείο με την επωνυμία «Ομήρων», δεν σημαίνει ότι πίστεψαν εκ των υστέρων ότι ήταν «όμηροι». Τέτοιες αυθαίρετες απόψεις δεν έχουν σοβαρότητα.

Επειδή ο Σκοπιανοί έγραψαν στο Σύνταγμά τους (που είναι ισχυρότερο από ένα Καταστατικό Σωματείου) ότι είναι Μακεδόνες απόγονοι του Φίλιππου και του Αλέξανδρου, δεν αρκεί αυτό για να γίνουν.

Κι αν μετανάστες από τους χιλιάδες Πακιστανούς και Μαροκινούς, ίδρυσαν Σωματείο με την επωνυμία «Πρόσφυγες της Λάγνας Ανατολής», θα λέγαμε ότι αυτοπροσδιορίστηκαν πρόσφυγες και θα είχαν την ευνοϊκότερη μεταχείριση των προσφύγων;

Ο διακεκριμένος και πολυπράγμων Σερραίος δικηγόρος Δημήτριος Διονυσίου ίδρυσε το Σωματείο με την επωνυμία «Ένωσης Ομήρων και Πολεμοπαθών Μακεδονίας - Θράκης», του οποίου διετέλεσε επί πολλά χρόνια Πρόεδρος, και με σκοπό την αποζημίωση των Μελών του Σωματείου.

Όμως ο Δ.Διονυσίου, μόλις επέστρεψε από την αιχμαλωσία του στη Βουλγαρία και είχε γεγονότα και καταστάσεις νωπές, **στην ένορκη κατάθεσή του** - που έδωσε στη Διεθνή Διασυμμαχική Επι-

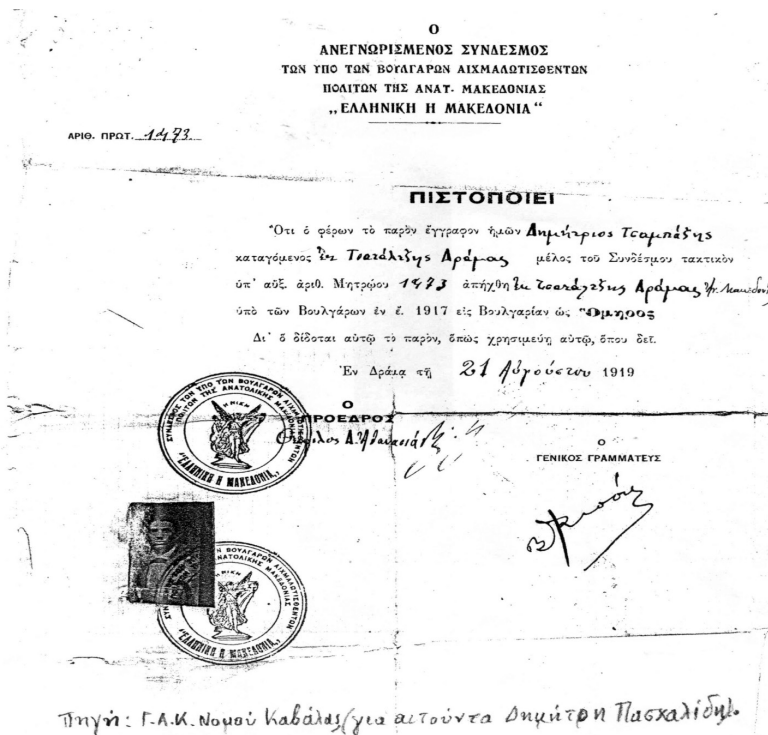
τροπή στις 4/17 Φεβρουαρίου 1919, βρισκόμενος σε αποθήκες της Καβάλας για απολύμανση - έγραψε: «Εξασκούσα στις Σέρρες το επάγγελμα του δικηγόρου, όταν κάποια μέρα του Μαρτίου του 1917, χωρίς καμία αιτία, εκτοπίστηκα στη Σερβία ύστερα από διαταγή τού Βούλγαρου διοικητή... Εκτόπισαν σχεδόν όλον τον άρρενα πληθυσμό των Σερρών από 18-60 χρονών. Ήμουν ανάμεσα στους πρώτους... Πολλοί από **τους εκτοπισμένους** πέθαναν **στην αιχμαλωσία...**».

Όταν ο Διονυσίου είχε νωπές τις καταστάσεις, που μόλις είχαν προηγηθεί, χρησιμοποίησε τις λέξεις «εκτοπισμένοι» και «αιχμαλωσία». Πώς και γιατί μετά τους έκανε «Ομήρους» στο παραπάνω Σωματείο και στην εφημερίδα, που ίδρυσε; Όπως και να έχει το ζήτημα, δεν σημαίνει ότι τόσο αυτός, όσο και οι υπόλοιποι αιχμάλωτοι υπήρξαν όμηροι επειδή άλλαξε και στο Σωματείο του έβαλε τη λέξη «Ομήρων» και όχι «Αιχμαλώτων».

Εξάλλου επωνυμία με τη λέξη «Ομήρων», δεν είχαν όλα τα Σωματεία: είχαν και με την λέξη «ΑΙΧΜΑΛΩΤΙΣΘΕΝΤΩΝ». Το φωτοαντίγραφο, που παραθέτω και το οποίο ευγενώς μου παραχώρησε - και τον ευχαριστώ θερμά - ο διακεκριμένος ιστορικός από την πολύπαθη Χωριστή Δράμας Δημήτριος Πασχαλίδης, αποδεικνύεται την ύπαρξη Σωματείου με επωνυμία:

Ο ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΙΣΘΕΝΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»
Εν Δράμα τη 21 Αυγούστου 1919

Στην επόμενη σελίδα το ομοίτυπο του πρωτοτύπου.



Τέλος, δεν αυτοπροσδιορίζει τους πολύπαθους εκείνους αιμάχους ως ομήρους το πόνημα με τίτλο «Ύμνος των Ομήρων Μακεδονίας και Θράκης - Εμβατήριον», τους στοίχους του οποίου έγραψε ο Σερραίος Νεστ. Παπαδημητρίου και τους μελοποίησε ο συμπατριώτης του Ι.Βάϊος. Είναι ένα δημιούργημα που εκφράζει προσωπικές θέσεις και συναισθήματα δύο ιδιωτών, που χρησιμοποιούν την λέξη «Ομήρων» μόνο και μόνο γιατί είναι πιο εύχη και μελοποιείται ευκολότερα από εκείνη των «Αιχμαλώτων». Ως δημιούργημα ούτε ακούστηκε, ούτε έχει έστω κρατική αναγνώριση και εφαρμογή. Η επίκλησή του ως αποδεικτικό επιχείρημα δεν έχει το απαιτούμενο κύρος.

Το ίδιο μπορούν να κάνουν και οι χιλιάδες Πακιστανοί και Μαροκινοί μετανάστες (όχι πρόσφυγες). Μπορούν να μελοποιήσουν στοίχους με τίτλο «Ρέκβιεμ για τους Πρόσφυγες στα νερά της Μεσογείου» και να τους τραγουδούν στις τραγικές πορείες τους από χώρα σε χώρα. Αυτό, όμως, δεν αποτελεί αυτοπροσδιορισμό

τους ως προσφύγων.

Ο Ύμνος των Σκοπιανών, όσο και να τον τραγουδάνε, δεν θα τους κάνει ποτέ απογόνους τού Φιλίππου και του Αλεξάνδρου... Ούτε τα τερατώδη αγάλματά τους, που έστησαν.

Προσέγγιση στα αίτια του λάθους.

Συνακόλουθα όλων των παραπάνω, λογικό είναι το ερώτημα: «Πόσοι από τη μειοψηφία που χρησιμοποιούσαν (και μέχρι σήμερα χρησιμοποιούν) τη λέξη “όμηρος”, γνώριζαν (και γνωρίζουν) την ακριβή σημασία τής λέξης και τη διαφορά της από τη λέξη “αιχμάλωτος”; Πόσοι πίστευαν ότι είχαν συλληφθεί και υποχρεωθεί σε εξοντωτική εργασία με “πέινα, ξύλο και ψείρα” (όπως καταθέτει «ο ιατρός των πολιτικών αιχμαλώτων τμήμ. Κάρονοπατ Κ. Κυριακός»), και κρατούνταν ως εγγύηση - ενέχυρο ή για ανταλλαγή»; Είμαι βέβαιος ότι κανένας.

Επίσης, είμαι βέβαιος ότι κανένας δεν γνώριζε ότι ως όμηροι δεν είχαν κανένα όφελος. Οποσδήποτε δεν γνώριζαν τις διατάξεις της Σύμβασης της Χάγης του 1907 «περί του κατά Ξηράν Πολέμου», στις οποίες δεν υπάρχει η λέξη «όμηρος» και μόνον οι αιχμάλωτοι προστατεύονται (βλ. την παραπάνω εργασία μου «“Αιχμάλωτοι”, “Όμηροι” και άλλα...»). Αν το γνώριζαν σίγουρα κανένας δεν θα αυτοαποκαλείτο «όμηρος».

Τότε, γιατί χρησιμοποιήσαν τη λάθος και ανώφελη λέξη «όμηρος»;

Έχω την άποψη ότι οι περισσότεροι θα νόμιζαν ότι «αιχμάλωτος» είναι μόνον ο στρατιωτικός και επομένως οι άμαχοι θα ονομάζονταν «όμηροι». Μερικοί θα χρησιμοποιήσαν τη λέξη γιατί ήταν πιο εύηχη, πιο γλυκώχη και πιο εύκολη στην εκφορά του λόγου. Πιθανότατα να υπάρχουν κι άλλοι λόγοι, τους οποίους κάποιος ερευνητής θα μπορούσε να επισημάνει.

Υπάρχει επίσης το γεγονός ότι, εκτός από τις δύο αυτές λέξεις, χρησιμοποιούσαν (και χρησιμοποιούν) «φύρδην μίγδην» κι άλλες εννέα λέξεις (βλ. παραπάνω εργασία μου «“Αιχμάλωτοι”, “Όμηροι” και άλλα...»). Το γεγονός αυτό το αποδίδω στο ότι δεν γνώριζαν (και δεν γνωρίζουν) τις ακριβείς έννοιες των λέξεων και είχαν (και έχουν) μία αβειαιότητα για το ποιά είναι η σωστή, οπότε βάζοντας μαζί δύο-τρεις ευελπιστούσαν (και ευελπιστούν) ότι κάποια θα είναι η σωστή.

Κλείνω την εργασία μου αυτή, δημοσιεύοντας για πρώτη φορά **αυτούσιο** το σημαντικό τηλεγράφημα, που ανέφερα στην πρώτη εργασία μου, του τότε Πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου στον Υπουργό του των Εξωτερικών, στις 16/29 Σεπτεμβρίου 1918 από τη Θεσσαλονίκη..

DÉPÊCHE TÉLÉGRAPHIQUE CHIFFRÉE

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ	LIEU D'EXPÉDITION	DATE	HEURE
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 8430 ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ: 17-9-18	Θεσσαλονίκη.	16/29	Σεπτεμβρίου
Δ.Η.	AFFAIRES ETRANGÈRES	ATHÈNES	

Πάντες ὄροι Ἀρχιστρατήγου ἐγένοντο δεκτοί ἐπὶ ἐχθροῦ συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπι' ἐμοῦ προβληθέντων καὶ ὑπαρόντων τοῦς πολιτικούς αἰχμαλώτους καὶ τὸ καταληφθέν ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ πολεμικὸν παρ' ἑλκόν. Σύμβασις διαιρεῖται εἰς δύο φανερὴν καὶ μυστικὴν. Ἡ τελευταία περιλαμβάνει τοῦ ὄρου ἐκείνου δι' ἃν ονομαζομεθα ἡμεῖς, λήμενος καὶ μέσον συγκοινωνίας τῆς Βουλγαρίας πρὸς συνέχισιν πολέμου. Παρακαλῶ νὰ λάβητε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὅπως μὴ διαπραχθῇ ἀδιακρισία τις φέρουσα εἰς δημοσιότητα μυστικῶς ὄρου μὴ δύσητε δὲ πρὸς δημοσίευσιν λοιποῦς ὄρους πρὶν λάβητε ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τοῦν περιεχομένου αὐτῶν.

Βενιζέλος. **A**